

Naši mladi alpinisti se bodo s temi dejstvi morali spoznati najprej na nekaj skromnejših turah v onih gorah, preden se lahko zaženejo v velika podjetja, kjer so tovrstne težave kar nanizane, povrh v veliki višini in ob vedni nevarnosti nenadnih vremenskih preobratov.

2. Da s slabo opremo naših alpinistov v bodoče ne smemo več pošiljati v one gore, če od njih pričakujemo vrhunskih uspehov. Tako početje je neodgovorno, da ne rečemo kriminalno. Kdor govori: »Kaj, le počemu jim bo vse to, kako smo pa hodili mi in vsi klasiki alpinizma!« samo dokazuje, da je ves razvoj v teku zadnjih dveh desetletij prespal v zapečku. Oprema mora priti, od koder koli. Veliko bi z malo dobre volje in pomoči odločujočih faktorjev zmogli tudi doma. Najine letošnje izkušnje bi pri lahko dobro koristile in so vedno na razpolago.

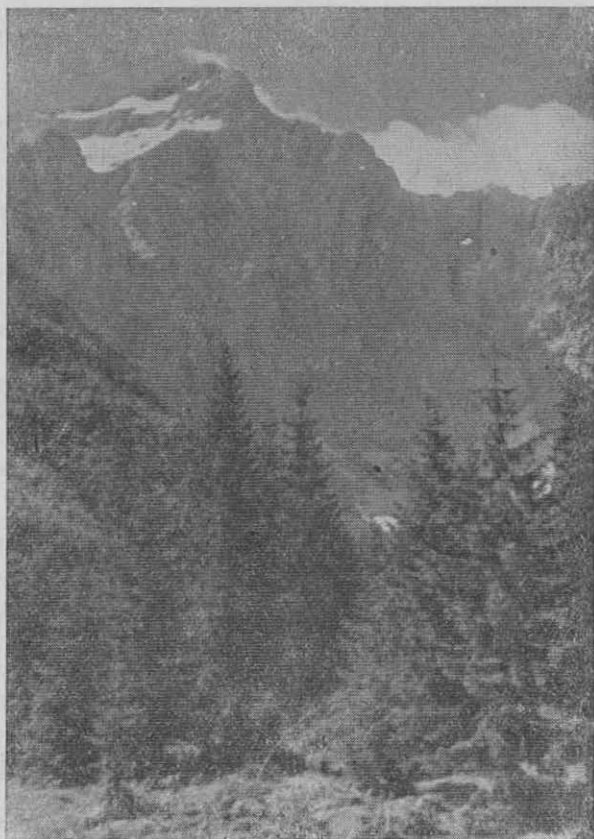
Pavel Kunaver:

TRIGLAVSKI LEDENIK

Nenavadna zima 1950/51, v kateri se je v legah nad 1000 m nakopičila ogromna množina snega, je marsikoga spomnila tudi na usodo ginevajčega Triglavskega ledenika. Zaradi mojih zadevnih člankov v Planinskem Vestniku v zadnjih letih in v Proteusu v letniku 1950/51 je bil morda tudi kateri od mlajših planincev, ki Triglavskega ledenika ni poznal v njegovi obsežnosti pred pol stoletjem, opozorjen na velike goličave, kjer so pred desetletji ležala še obsežna snežišča in debel led. Mnogi so se zato že pozimi, še bolj pa pomladi, ko so ob prvih izletih v gore sami videli silovite plasti snega na gorah, vpraševali, ali bodo te množine snega rešile Triglavski ledenik pogina ali vsaj zavrle prezgodnji konec. Jaz sem bil nestrpen, a čakati je bilo treba sredine poletja, v katerem so vsako leto izginile glavne množine snega in se je ledenik pokazal v pravi obliki in v resničnem stanju.

10. avgusta smo zopet zasedli naše staro bivališče, staro pastirsko kočo na Bržotnovem rovtu v Vratih — a že na potu do tja so nas bleščeča snežišča iz višav, še bolj pa tu in tam podrta drevesa in velik plaz, ki je podrl velik kos gozda v bližini lovske koče, spominjali na posledice hude zime, poleg naše koče pa posebno podrti senik na rovtu samem. Takoj sem začel proučevati snežne razmere, v kolikor je to dovoljevalo precej slabo vreme. Ko pa so se oblaki razgrnili, sem že brez daljnogleda mogel razločiti na Triglavu velike izpremembe v primeri z lanskim letom. Na samem vrhu se je še svetilo majhno snežišče, gornji ledenik ali bolje snežišče, ki leži tik pod grebenom, je bilo sklenjeno tja do najgloblje krnice pod vrhom in vsa »rumena« do zime od snega zapuščena goličava je bila zopet pokrita s snegom; snežišče se je zopet na svojem skrajnem severozapadnem delu zelo približalo spodnjemu ledeniku. Ta pa je bil letos tudi razveseljivo večji od lani, čist in bel, da ga je bilo zopet veselje pogledati. Seveda, če rečemo vsemu temu, kar se je svetilo v lepi belini, ledenik, ne govorimo resnice. Kajti pravi ledenik je ostal skrit v svoji lanski velikosti tam med Glavo in Kredarico, le silne plasti snega

Sl. 1. Triglavski
ledenik
iz Vrat
12. VIII. 1951
Foto Pavel Kunaver

so pokrivala še vedno njega in vse rumene skalne goličave prav do same stene. (Slika 1.)

Dne 13. avgusta me ni več zdržalo in kljub nezanesljivemu vremenu sem s fotoaparatom odhitel na Sovatno, da bi od tam dobil primerno sliko Triglava z ledenikom. Žal, da je bila svetloba slaba, vendar je bil razgled izredno poučen. Kako žalostne skalne puščave so se lani razprostirale okoli vrha Triglava! Goli ledenik je pogreznjen sam v sebe skrčen umiral in odtekal tam med Glavo in vrhom (glej sliko 2). Par revnih, umazanih snežišč ga je obdajalo. Za Planjo so tedaj sploh vsa večja snežišča izgini- nila in rumena puščava je prevladovala in delila snežišča drug od drugega. Huda zima pa je popolnoma izpremenila lice in mogočno sliko. Glava med steno in Kredarico je bila zopet popolnoma obdana od snega. Snežišča so segala še v avgustu prav do stene pri Slovenskem stebru in pri Kugyjevi polici. Kjer smo lani nad Veliko Črno steno hodili po produ med tisoč cvetovi belega planinskega maka, je letos ležal še debel sneg, in mogočna opast, ki jo je nanesele zimski vihar, je visela proti steni. Lani je bilo prav malo snega ob ledeniku pri Kredarici in širok pas prod

Sl. 2. Triglavski ledenik in snežišča za Planjo (s Sovatne),
13. VIII. 1951

Foto Pavel Kunaver

ter zapuščenih moren se je razprostiral med ledenikom in kočo. Letos je bilo vse to pokrito in snežišča so se razprostirala nepretrgano do sedla pod Kredarico. Tisti grdi rumeni pas nad ledenikom v steni Malega in Velikega Triglava je malone popolnoma izginil in sneg je v dolgih jezikih segal visoko v te stene. Kadar je sonce posijalo, je vse zopet bleščalo kakor nekdanj. Ledu samega ni bilo nikjer videti, dasi je bilo že sredi avgusta. Z ledenika so se silna snežišča razprostirala daleč tja proti Staničevi koči. Kjer so v minulem poletju sredi rumene puščave ležala mala snežišča, je letos obratno iz belega plašča snega molela goličava kakor otoki. Če si hotel, si letos prišel s Kredarice prav do križišča čez Prag in na Tomiškovsko pot pod Begunjskim vrhom po snegu, ne da bi enkrat stopil na kopno.

Pa tudi Za Planjo je bila slika vse lepša od lani. Mogočno glavno snežišče je prekrilo večji del skalne puščave in pokrilo rane, ki jih je pokrajini prizadejal jezni bajni Zlatorog. Gornji del snežišča je imel mogočno opast, ki jo je z južne strani planote nasul veter. Tudi snežišča pod zahodno steno so bila številnejša in mnogo večja kakor v minulem letu.

Nad Križkimi podi, kjer sem čakal na izboljšanje vremena več ur, sem opazoval silna snežišča v kotlih. A o tem in drugem o snežiščih v Julijskih Alpah sploh, bom posebej poročal.

Ker le ni hotelo biti sonca, sem se vrnil v dolino s sklepom, da se čim prej popnem do ledenika samega.

Dne 16. avgusta sem bil že v Bohinju in 17. smo polagoma, opazujoč razdejanja zimskih in pomladnih plazov prišli do Vodnikove koče, naslednjega dne pa na Triglav. Že dolga leta planinci niso stopili poleti na sneg na poti od Kredarice na vrh. Letos je strmo snežišče držalo prav gori do pod velike rdeče markacije v steni Malega Triglava! Z grebena pa bi mogel po par metrih plezanja po skalah že dospeti na sneg gornjega ledenika, pravzaprav le v debelih plasteh snega, ki se je lomil v mogočnih grudah nad spodnjimi grbinami. Sneg je segal visoko na Glavo in seveda daleč preko vseh mejnih označk, ki jih je ob robu ledenika pred leti naredil geografski institut naše univerze. Plezalcu, ki bi hotel z ledenika vstopiti v steno pod grebenom, bi široka in globoka obrobna zev med

skalo in snegom dala letos mnogo opravila in bi mu na mnogih mestih sploh onemogočila prestop.

Popoldne smo ob robu ledenika prav polagoma sestopali proti Staničevi koči. Lani je nešteto žlebov preprežalo ledenik. Podnevi in ponoči je šumela voda po njih, da se je srce človeku kar krčilo ob tem naglem umiranju našega ledenika. Letos — tišina! Led je bil globoko pod snegom pokopan. Le z gornjega ledenika je šumel prav skromen slap preko stene in izginjal za robno zevjo spodnjega ledenika. Kjer si lani stopil na sneg, je bil silno mehak. Letos tega po večini nisi doživel. Preden ga je sonce obsijalo, je bil večinoma zmrznjen. Dne 18. avgusta zjutraj mi je cepin po strminah kar dobro služil, ker je bil sneg v senci začetkoma popolnoma poledenel in mestoma prevlečen z gladko ledeno skorjo. Tem bolj pa so se mučili in drseli planinci, ki so zgodaj zjutraj brez vsake palice šli preko severnih snežišč. Namesto da bi se oskrbeli vsak z navadno planinsko palico, so zatikali premrle prste v trdi sneg, kar jim je malo olajšalo ravnotežje na strmini, zdrs pa jih je veljal najmanj posneto kožo na krvavih prstih. Triglav je v onih dneh videl na strmih snežiščih mnogo obupanih obrazov.

Dne 18. avgusta sem zjutraj zgodaj odhitel na snežišča tja pod Ržjo in pod Begunjski vrh. Bilo je mrzlo jutro, kakršnih v zadnjih letih v teh višinah in v istem času nismo bili več vajeni. V jutranjem soncu je bila pokrajina prav posebno lepa in zanimiva ter prav nenavadna za tako pozno poletje. Spomnil sem se lanske slike. Umazani ostanek ledenika

Sl. 3. Triglavski ledenik s pobočja Begunjskega vrha 18. VIII. 1951.

Foto Pavel Kunaver

Sl. 4. Snežišča pod Ržjo in Kredarico 18. VIII. 1951.

Foto Pavel Kunaver

je skromno ždel tam pod stenami. Pod grebenom so samo ostanki snežišč, vsi sivi in umazani. Od Kredarice sem si lahko suhih nog prišel mimo malih snežišč, ležečih v rumenih golih skalnatih kotanjah. Kako drugače letos! Pravi ledenik ves pokopan pod snegom (sl. 3), ki je segal do stene. Globoke razpoke v snegu nad Črno steno. Napeta, dolga, sklenjena snežišča vsepovsod. Skale suhe, ker se je sneg le malo ali nič tajal. Goličave le kot otoki sredi snega. Posebno pod senčnimi stenami vrha Kredarice in Rži so bila snežišča silno obsežna in sklenjena. Marsikateremu planincu in planinki, prišedšemu iz Kota ali Vrat, je kar sapa zastala ob pogledu na to zimsko pokrajino, ki jo je bil vajen v minulih letih gledati v popolnoma drugačnem, golem stanju. Premnogi so prišli v te višine v tako kratkih hlačkah, da se je videl še dobršen del stegen, ki pa je imel malone vso dolgo pot preko mrzlih snežišč, posebno zjutraj, če je bril mrzel veter, kurjo polt. Seveda je nenavadni pogled naredil na vsakega čutečega človeka najgloblji vtis, ko se je po nekaj urah dvignil iz vročih, zelenih dolin tako nepričakovano hitro v resno, snežno vele-gorsko pokrajino (sl. 4).

Kako bo tako stanje snega vplivalo na ledenik? Ali se bo kaj povečal? Tako se vprašujejo planinci, ki se zanimajo za pojave v naših gorah. Jasno in točno ne moremo na to odgovoriti. To pa je gotovo: Letos je padlo v gorah mnogo več padavin kakor običajno. Če bi vzeli le polovico padavin v naših gorah okoli Triglava, kjer znaša povpreček 4000 mm,

v obliki snega, dá to okoli 18 m snega. Seveda se ta sneg sproti stiska in pogreza, a vendar vemo, da je bolj v zatišju stoječa Staničeva koča bila letos proti koncu zime do strehe zakopana v sneg. Triglavski ledenik pa je dobil prirastek tudi s sten, od koder so plazovi nanесли precej snega navzdol. Pa tudi s Kredarice in njene okolice ga je vihar neprestano odnašal in odlagal na ledeniku. Če bi vzeli, da je padlo na ledenik vso zimo okoli 30 m snega, in bi se ta sneg ne taja l, bi dalo to komaj okoli tri in pol metra sreža. Gostota sreža je le 0.6 in se z leti ko se izpreminja v led, še mnogo bolj stisne, kajti led ima gostoto 0.9! Tako bi naš ledenik v primeru, da bi se prirastek prav nič ne taja l, pridobil letos okoli 3 m ledu. To bi bilo kar precej; a žal poleti brez tajanja ne gre in dobršen del prirastka bo odtekel po Savi zopet v morje. Pa če bi bilo prirastka tudi le en meter ledu, bi bilo to kar dosti in v desetih letih bi postal ledenik že zopet izbočen, pokazale bi se na grbinah razpoke, in triglavska pokrajina bi zopet po zaslugi obsežnejšega ledenika in obdajajočih ga snežišč prav mnogo pridobila. Če pa se bo to zgodilo, je odvisno od bodočih zim, ako bodo dale zopet toliko snega kakor zima 1950/51 in od poletij, če bodo zadosti hladna, da ne bodo stajala vsega snega, ki bo padel na ledenik direktno z neba, napihan z njegove južne okolice in nagrmden po plazovih, ki grme s Triglavovega masiva v krnico, kjer leži ledenik. Le malenkostne izpremembe v podnebj u je treba, pa se bodo pokazale posledice tudi na ledeniku. Saj prav nič še ne vemo, v kakšni dobi živimo. Kajti znano je, da bi znižanje povprečne letne temperature samo za 4 do 5° C povzročilo, da bi alpski ledeniki zopet mogočno narastli, in tedaj bi tudi majceni Triglavski ledenik postal tak velikan, da bi kakor v davno minuli ledeni dobi, v tisočletjih zopet pokr il vso Gorenjsko tja do Lesc z mnogo sto, mestoma do tisoč metrov debelim ledom...

Ivan Šavli:

POJDIMO V TRENTO

Tičarjev dom stoji na ozemlju Trente. Zato sem se odločil, da za proslavo njegove 40-letnice oživim spomin na nekaj drobtin iz zgodovine Trente.

Prave zgodovine Trente nimamo. Imamo pa nekaj beležk, ki jih je zabeležil trentarski vikar Anton Črv. Zbral in objavil jih je v Goriškem glasu l. 1874. Simon Rutar pa je napisal zgodovino Tolminske.

Pred 400 leti in prej je bila dolina ob izviru Soče en sam velik gozd, kjer so imeli svoja bivališča medvedi in volkovi.

Ker so bili vsi gozdovi cesarska last, jih je dal cesar Ferdinand l. 1535 zaradi trgovanja z Benetkami vse popisati. Dobro oborožena in zastražena se je podala cesarska gozdna gosposka tudi v te gozdove pod Jalovcem in Grintovcem. Verjetno, da so izsledili takrat tudi rudo v